

CENTAR ZA
DRUŠTVENI DIJALOG I
REGIONALNE INICIJATIVE

STAVOVI GRAĐANA Srbije o Kosovu

Drugo istraživanje, avgust 2021

Naziv publikacije:

Stavovi građana Srbije o Kosovu

Objavio:

Centar za društveni dijalog i regionalne inicijative CDDRI

Istraživanje sproveo:

Sprint Insight doo

Mesto i datum:

Beograd, avgust 2021.

Ova publikacija je deo projekta „Unapređenje komunikacije za sveobuhvatni sporazum“ koji sprovodi Centar za društveni dijalog i regionalne inicijative. Projekat je podržan od strane Balkanskog fonda za demokratiju projekta Nemačkog Maršalovog fonda i USAID. Stavovi izneti u ovoj publikaciji nužno ne odražavaju stavove Balkanskog fonda za demokratiju, Nemačkog Maršalovog fonda, USAID ili Vlade Sjedinjenih Američkih Država.

▶ UVOD

Kosovsko pitanje predstavlja ključni nacionalni i politički izazov Srbije više od dve decenije. Velika zasićenost kosovskim pitanjem u srpskom javnom diskursu jeste značajno uticala na političku, socijalnu i ekonomsku dinamiku. Što je najvažnije, članstvo Srbije u Evropskoj uniji (EU), koje je u ključnim strateškim dokumentima Republike Srbije proglašeno vitalnim nacionalnim interesom, direktno je vezano za normalizaciju odnosa sa Prištinom. Poglavlje 35 pristupnih pregovora Srbije sa EU predviđa da će se „napredak Srbije prema EU meriti posebno prema njenom kontinuiranom angažovanju ka vidljivom i održivom poboljšanje odnosa sa Kosovom“. Štaviše, zajednički stav EU o poglavlju 35 tvrdi da ako „napredak u normalizaciji odnosa sa Kosovom, značajno zaostaje za napretkom u ukupnim pregovorima“, Evropska komisija može zaustaviti otvaranje ili zatvaranje pregovaračkih poglavlja.

Od 2011. godine Beograd je u Briselu vodio tehnički, a od 2013. i politički dijalog sa vlastima u Prištini. Do sada je postignuto nešto više od 20 sporazuma, protokola i zaključaka na tehničkom i političkom nivou. Većina ovih dokumentima se bavila pitanjima značajnim za život građana i imala je za cilj da olakša integraciju kosovskih Srba u kosovski pravni i politički sistem. Međutim, nakon pune decenije dijaloga između Beograda i Prištine uz posredovanje EU i više od osam godina od potpisivanja „Prvog sporazuma o principima koji regulišu normalizaciju odnosa“, još uvek ne možemo tvrditi da smo blizu postizanja sveobuhvatnog pravno-obavezujućeg sporazuma.

Dijalog je poslednjih par godina zapao u neku vrstu hibernacije. Pomaka nije bilo još od odluke kosovskih vlasti da uvedu takse na uvoz iz Srbije. Izuzetak predstavlja „vašingtonski izlet“ iz septembra 2020. godine, kada su u Beloj kući, uz posredovanje tadašnjeg američkog predsednika Donalda Trampa, potpisani dokumenti od strane predstavnika Beograda i Prištine, a koji su predstavljali svojevršno obećanje da će Srbija i Kosovo činiti korake ka punoj normalizaciji odnosa (više o tome možete čitati u CDDR analizi Vašingtonskog dogovora koja se nalazi na našem sajtu). Iako je u međuvremenu došlo do promene na čelu Sjedinjenih Država, od nove američke administracije stigla su uveravanja kako ostaje privržena svemu što je dogovoreno u Beloj kući. Brisel ponovo postaje jedino mesto kosovskog dijaloga, dok Sjedinjene Države ostaju strana zainteresovana za uspeh pregovora. Nakon izbora nove Vlade Albina Kurtija postoje očekivanja da bi trenutne političke vlasti u Beogradu i Prištini mogle da dođu do održivog rešenja i sporazuma, i da bi imale jak mandat da to sprovedu.

Kakva god bila budućnost dijaloga Beograda i Prištine, obe strane bi morale da pronađu način da ubede vlastitu javnost kako je postizanje neke vrste sporazuma od vitalnog interesa za njihovu budućnost. Srpske pretenzije na teritoriju Kosova zasnivaju se na dubokoj simboličkoj izgradnji ove teritorije kao „domovine“, „kolevke srpske kulture“, „srpskog Jerusalima“ i „srca Srbije“, dok se gubitak Kosova i Metohije doživljava kao „nepravda“, „izdaja“, „sramota“, „gubitak identiteta“. Tako snažan pogled na Kosovo u srpskoj javnosti ukazuje na potrebu da se posveti mnogo veća pažnja emocionalnom i simboličkom korenu ovog pitanja pre postizanja održivog, pravno obavezujućeg sporazuma.

Ovaj izveštaj javnog mnjenja je drugi u nizu 2021. godine i deo je naših težnji da dođemo do srži „kako se građani osećaju“ u vezi sa procesom normalizacije odnosa između Beograda i Prištine, šta oni misle i veruju. Cilj mu je da analizira i razume značenje i značaj Kosova u srpskoj javnosti i proceniti moguće scenarije za postizanje sveobuhvatnog sporazuma o normalizaciji odnosa Beograda i Prištine. Nastojali smo da utvrdimo šta srpska javnost prepoznaje kao realan i povoljan scenario u procesu postizanja pravno obavezujućeg sporazuma. Krajnji proizvod naših istraživanja u 2021. godini će biti predlog komunikacije o normalizaciji između dva društva.

▶ METODOLOGIJA

Vreme: Istraživanje sprovedeno od 03. do 13. avgusta 2021. godine

Način prikupljanja podataka: Licem u lice (F2F), terenska anketa (D2D)

Način kontrole rada anketara: Google maps (GPS) live location sharing, dnevni izveštaji

Tip: Papir olovka

Instrument istraživanja: Anketni upitnik sastavljen od 38 pitanja

Populacija: 18+ godina na teritoriji Srbije bez Kosova i Metohije (6.467.129 glasača)

Tip uzorka: Reprezentativni troetapni-slučajni stratifikovani uzorak

Jedinica uzorkovanja: Teritorija biračkog mesta (broj jedinica 120)

Kriterijumi stratifikacije (devet strata): veličina biračkog mesta (mala – do 393; srednja – od 394 do 983; velika – preko 984) i region (Beograd, Vojvodina, Centralna Srbija)

Način randomizacije ispitanika: (1) biračko mesto (PPS sampling); (2) domaćinstvo; (3) prvi sledeći rođendan

Veličina uzorka: 1166 ispitanika

Margina greške: +/- 2.87 sa nivoom pouzdanosti od 95% za pojave sa očekivanom incidencom od 50%

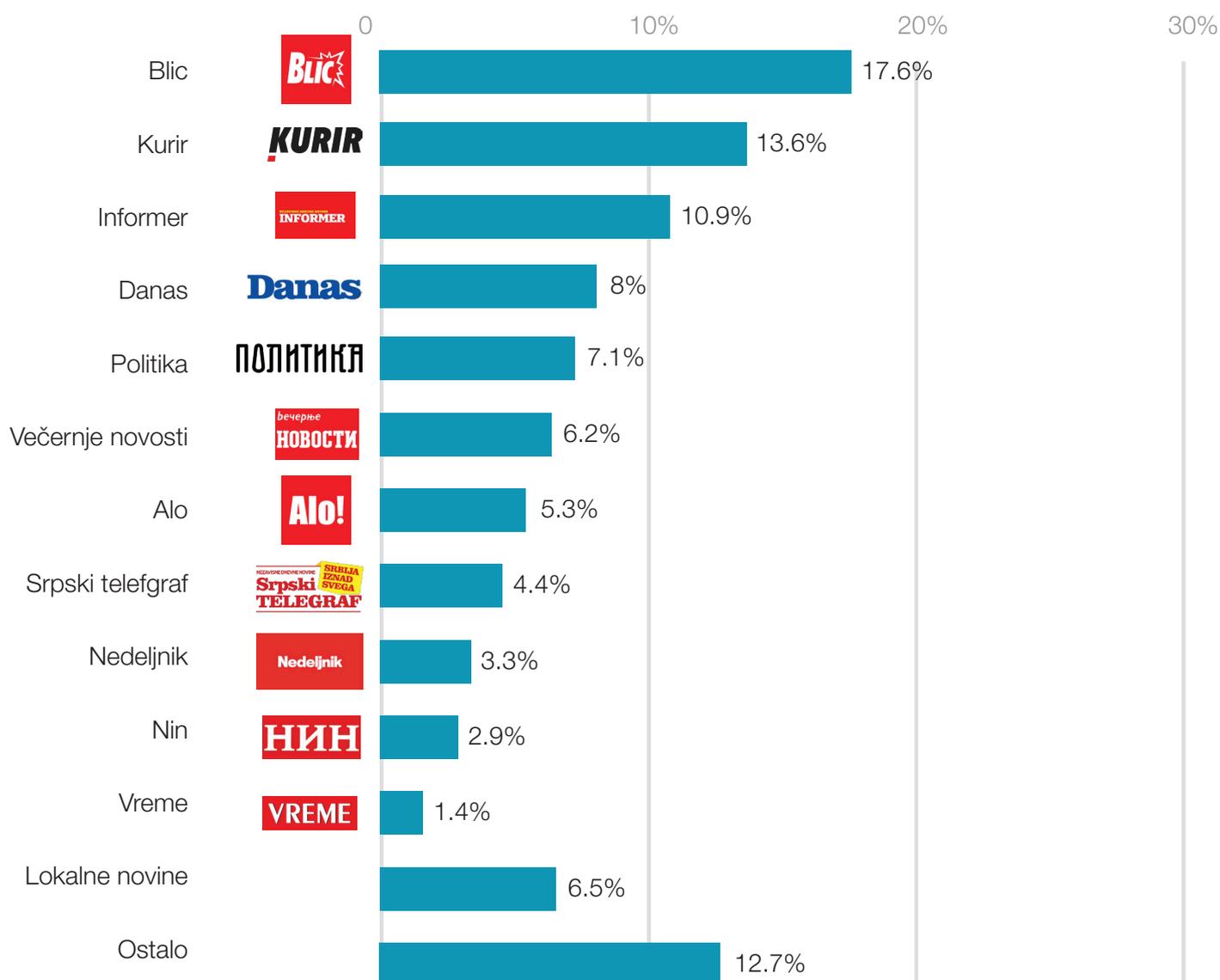
▶ REZULTATI ISTRAŽIVANJA

MEDIJI, DEMOKRATIJA I EKONOMIJA

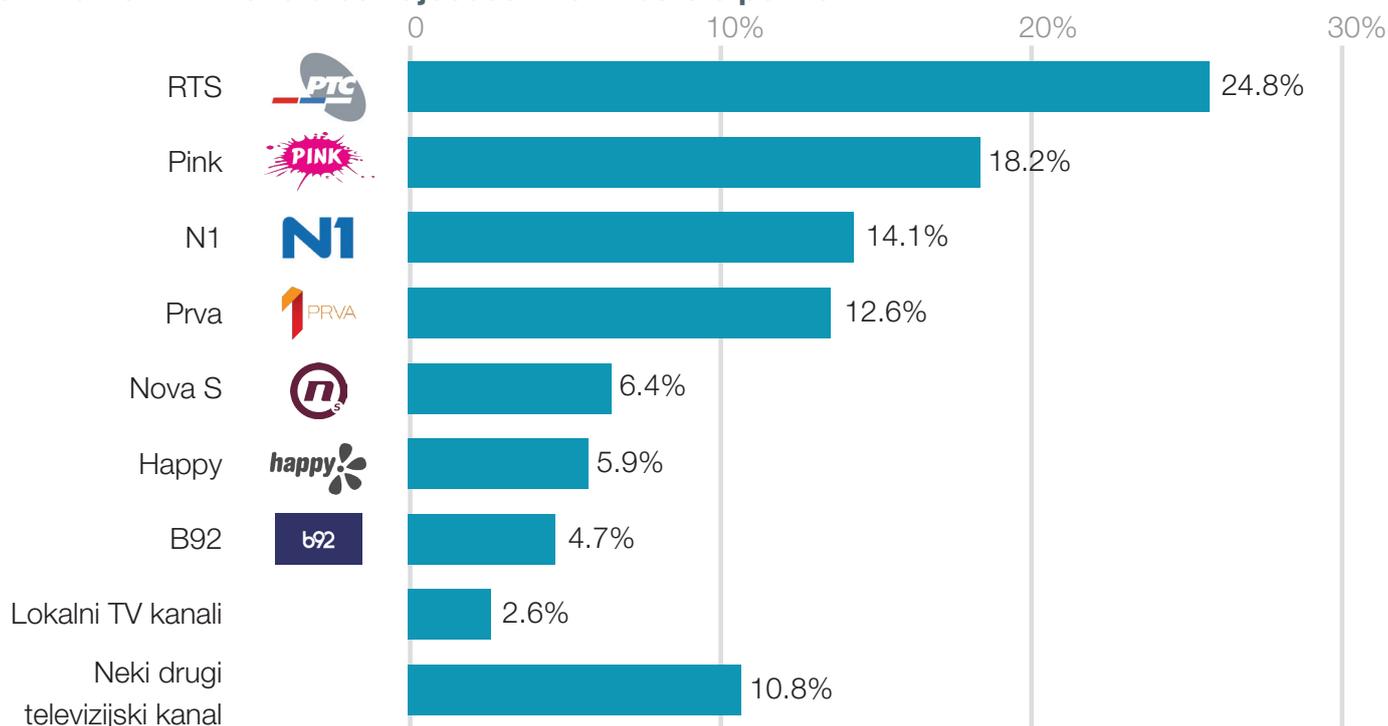
1. Kako biste ocenili vašu zainteresovanost za politička dešavanja u Srbiji?

Veoma sam nezainteresovan	18.7%
Uglavnom sam nezainteresovan	22%
Uglavnom sam zainteresovan	35.8%
Veoma sam zainteresovan	23.5%

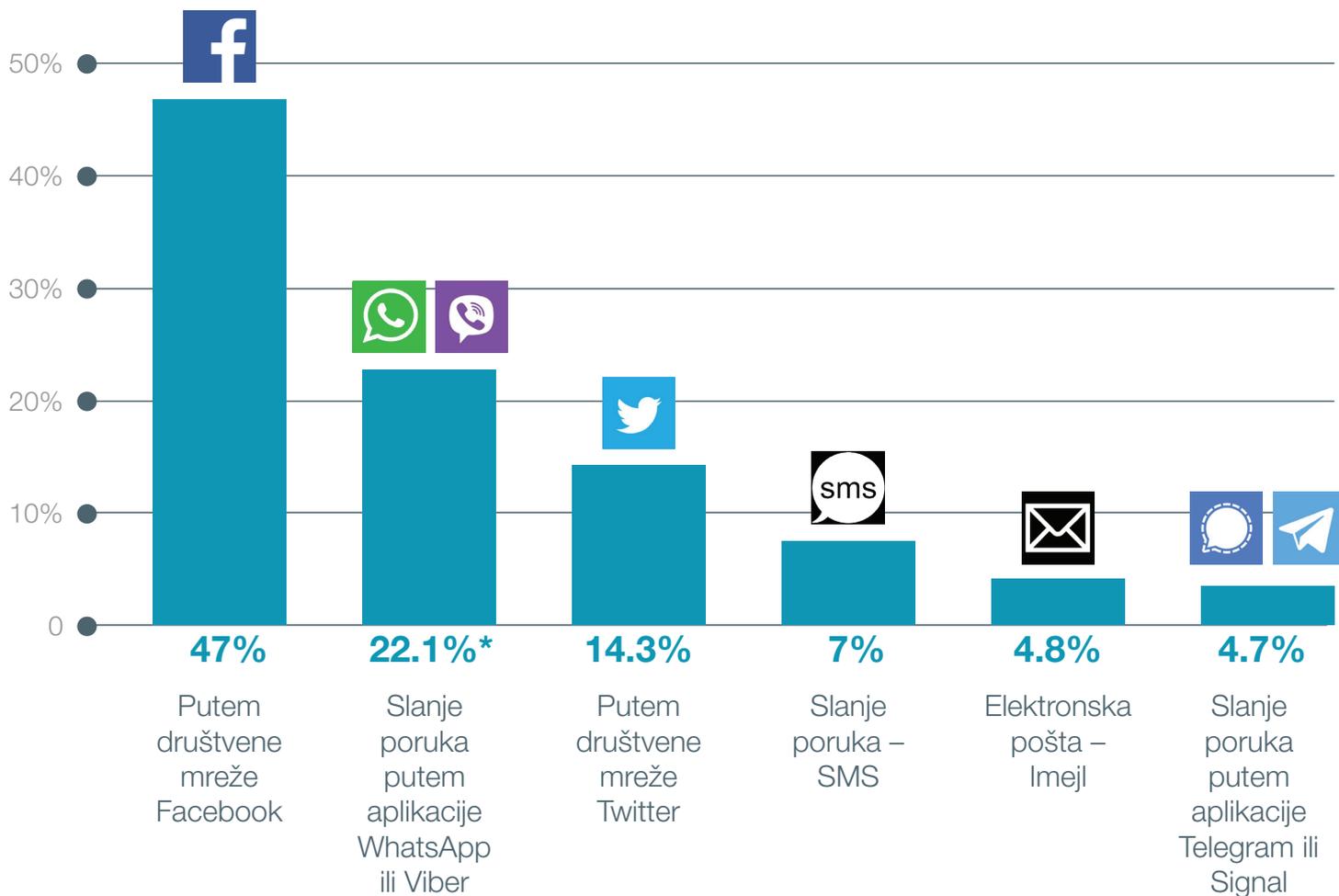
2. Koje dnevne novine najčešće čitate?

3. Na kom TV kanalu se najčešće informišete o politici?

4. Na koji način dobijate vesti o politici od drugih ljudi, delite ih i razgovarate o njima?

* Viber - 14.4% / WhatsApp - 7.7%

5. Koji način vladavine prema Vašem mišljenju najviše pogoduje Srbiji?

	april 2021*	avgust 2021
Demokratija je bolja od bilo kog drugog oblika vladanja	38.8%	41.8%
U određenim okolnostima, autoritarni režim – čvrsta ruka, može biti bolji od demokratije	30%	27%
Za ljude kao što sam ja, svi režimi su isti	31.2%	31.2%

* Izvor: Istraživanje CDDRI "Stavovi građana Srbije o Kosovu" objavljeno april 2021. godine. Dostupno na linku: <https://cddri.rs/wp-content/uploads/2021/06/CDDRI-RESEARCH-KOSOVO-2021-FINAL02.pdf>

6. Generalno, da li biste rekli da se Srbija kreće u dobrom ili u lošem pravcu?

	2019*	april 2021**	avgust 2021
U dobrom pravcu	39.8%	49.4%	51.6%
U lošem pravcu	33.5%	40.3%	36.4%
Ne znam	26.7%	10.3%	12%

* Izvor: Istraživanje CDDRI „Normalization of relations between Belgrade and Pristina from citizens perspective - What we know and what we feel?“, objavljeno 2019. godine. Dostupno na linku: <https://cddri.rs/wp-content/uploads/2020/04/CDDRI-RESEARCH-KOSOVO-2019.pdf>

** Izvor: Istraživanje CDDRI "Stavovi građana Srbije o Kosovu" objavljeno april 2021. godine. Dostupno na linku: <https://cddri.rs/wp-content/uploads/2021/06/CDDRI-RESEARCH-KOSOVO-2021-FINAL02.pdf>

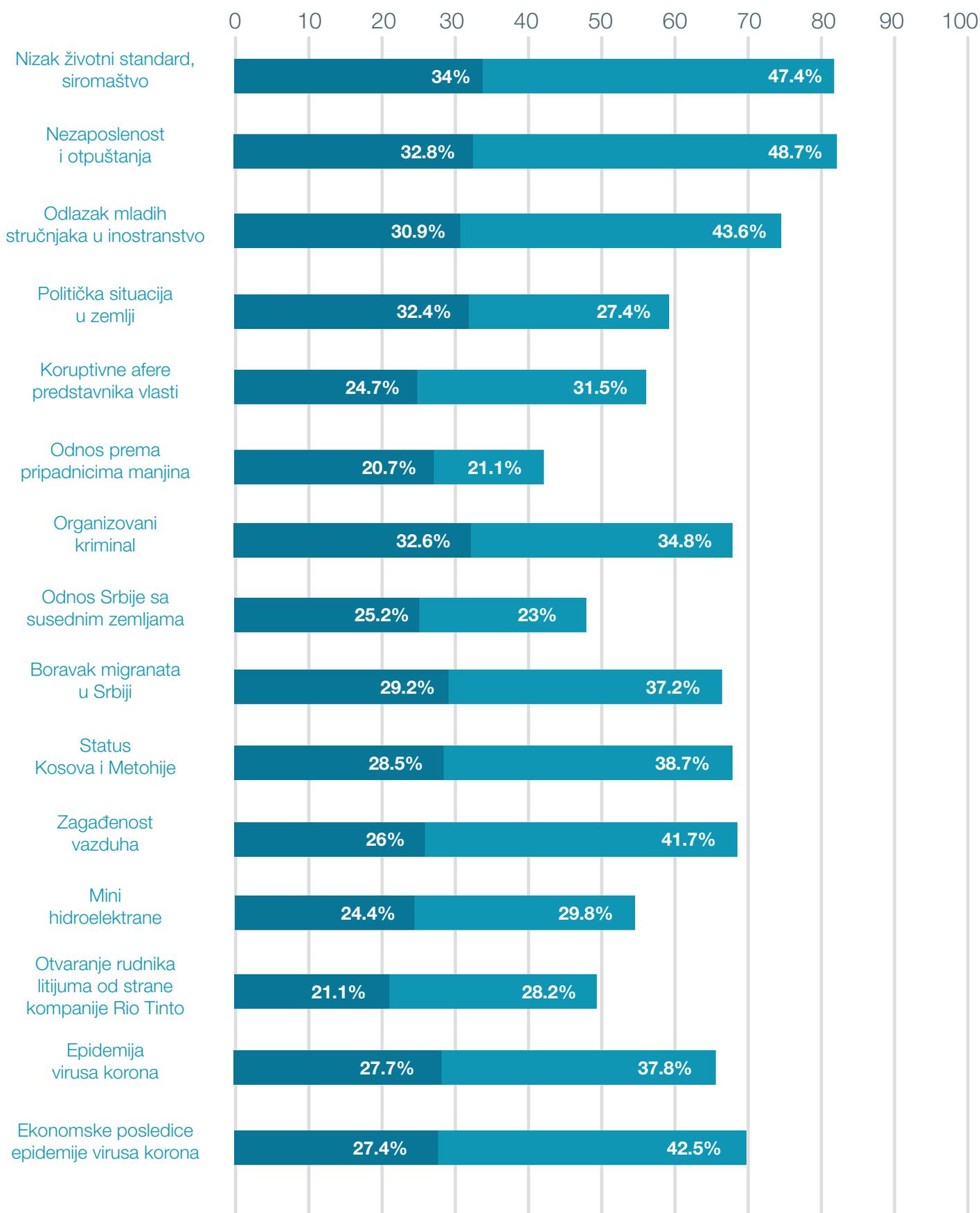
7. Šta mislite, kakvo će biti stanje srpske ekonomije u narednih godinu dana?

Mnogo lošije	15.3%
Malo lošije	12.5%
Približno isto	36.6%
Malo bolje	22.5%
Mnogo bolje	13%

8. Koliko vas brinu sledeći stvari u Srbiji?

Uglavnom da

Veoma

9. Kako ocenjujete proces vakcinacije protiv virusa korona u Republici Srbiji?

	april 2021*	avgust 2021
Uopšte nisam zadovoljan	8.6%	16.7%
Uglavnom nisam zadovoljan	16.9%	13.5%
Uglavnom sam zadovoljan	39.7%	41%
Veoma sam zadovoljan	34.7%	28.8%

* Izvor: Istraživanje CDDRI "Stavovi građana Srbije o Kosovu" objavljeno april 2021. godine. Dostupno na linku: <https://cddri.rs/wp-content/uploads/2021/06/CDDRI-RESEARCH-KOSOVO-2021-FINAL02.pdf>

10. Kakav je vaš stav prema vakcinaciji protiv virusa korona?

	april 2021*	avgust 2021
Siguran sam da ne želim da se vakcinišem	19.1%	21.7%
Još uvek sam neodlučan	21.3%	17.7%
Siguran sam da želim da se vakcinišem	15.9%	8.3%
Već sam se vakcinisao	39.2%	48%
Zbog drugih zdravstvenih razloga ne smem da se vakcinišem	4.5%	4.4%

* Izvor: Istraživanje CDDRI "Stavovi građana Srbije o Kosovu" objavljeno april 2021. godine. Dostupno na linku: <https://cddri.rs/wp-content/uploads/2021/06/CDDRI-RESEARCH-KOSOVO-2021-FINAL02.pdf>

11. Da se sutra održava referendum o ulasku Srbije u Evropsku uniju, kako biste glasali?

	april 2021*		avgust 2021	
Sigurno bih glasao protiv	22.9%	43.8%	26%	47.1%
Verovatno bih glasao protiv	20.9%		21.1%	
Verovatno bih glasao za	36.5%	56.3%	31.1%	52.8%
Sigurno bih glasao za	19.8%		21.7%	

* Izvor: Istraživanje CDDRI "Stavovi građana Srbije o Kosovu" objavljeno april 2021. godine. Dostupno na linku: <https://cddri.rs/wp-content/uploads/2021/06/CDDRI-RESEARCH-KOSOVO-2021-FINAL02.pdf>

STAVOVI PREMA KIM

12. Koliko vas zanimaju vesti o pregovorima o budućem statusu Kosova i Metohije?

Uopšte me ne zanimaju	15.1%
Uglavnom me ne zanimaju	21.9%
Uglavnom me zanimaju	36.4%
Veoma me zanimaju	26.6%

13. Da li podržavate pregovore Beograda i Prištine povodom rešenja statusa KiM?

Uopšte ne podržavam	18.2%
Uglavnom ne podržavam	20%
Uglavnom podržavam	40.1%
U potpunosti podržavam	21.7%

14. Šta mislite da je plan za Kosovo predsednika Aleksandra Vučića?

Priznanje nezavisnog Kosova u zamenu za ulazak u EU	21.7%
Priznanje nezavisnog Kosova uz razmenu teritorija	5.2%
Priznanje nezavisnog Kosova ukoliko severni deo Kosova ostane u Srbiji	7.3%
Priznanje nezavisnog Kosova uz garantovanje velike autonomije Srbima na Kosovu (ZSO)	8%
Nepriznavanje Kosova uz davanje velike autonomije Albancima unutar Srbije	8.4%
Nepriznavanje Kosova bez ikakvih ustupaka Albancima	20.3%
Ne znam šta je plan predsednika Aleksandra Vučića	29.2%

15. Da li podržavate politiku predsednika države, Aleksandra Vučića, prema Kosovu?

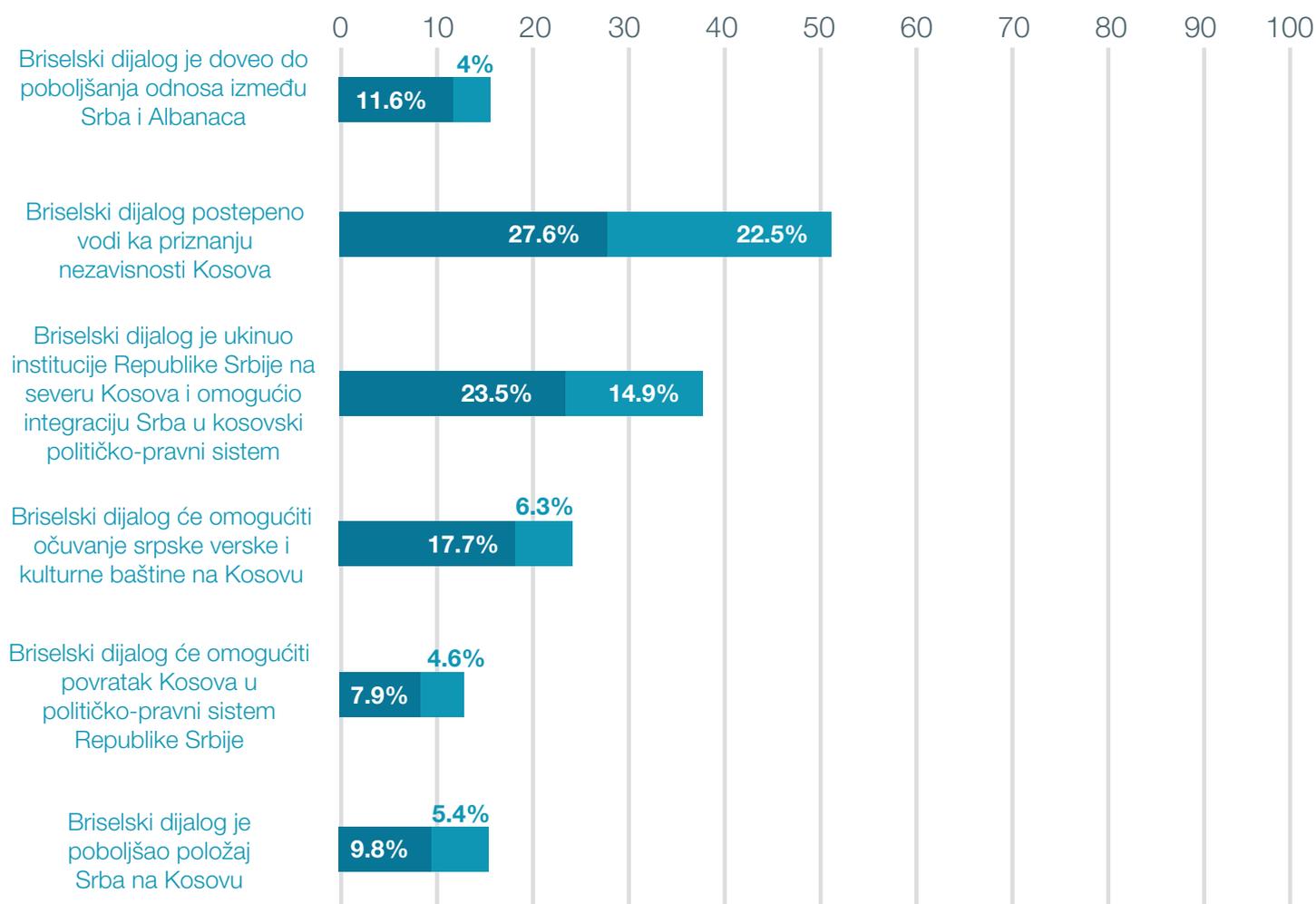
		UKUPNO
Uopšte ne podržavam	20.6%	37.8%
Uglavnom ne podržavam	17.2%	
Uglavnom podržavam	29.9%	48%
U potpunosti podržavam	18.1%	
Ne znam	14.1%	14.1%

16. U kojoj meri se slažete sa sledećim stavovima o Briselskom dijalogu?

Uglavnom da

U potpunosti

17. Da li smatrate da je Kosovo izgubljeno?

Srbija je izgubila Kosovo NATO bombardovanjem i ratom 90-ih	32.8%
Srbija je izgubila Kosovo nakon 5. oktobra - u periodu od 2000. do 2012. godine	16.1%
Srbija je izgubila Kosovo nakon dolaska Srpske napredne stranke na vlast 2012. godine	8.6%
Ne, Kosovo nije izgubljeno	42.5%

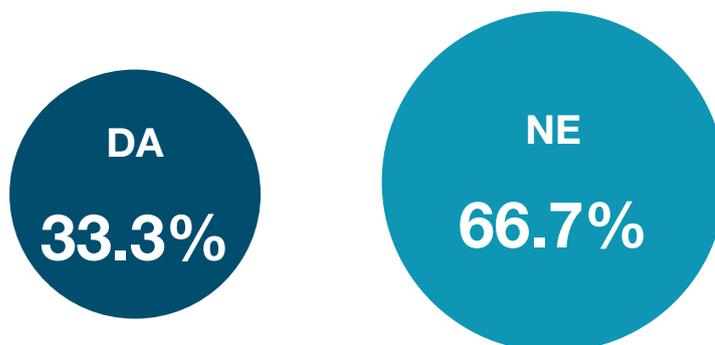
18. Ukoliko biste morali da birate između ova dva scenarija za rešavanje statusa Kosova i Metohije, koji scenario biste izabrali?

Sveobuhvatni sporazum o normalizaciji koji obuhvata: Razgraničenje Srbije i Kosova, Srbija priznaje nezavisnost Kosova i Kosovo postaje članica UN, a za uzvrat Srbija dobija sever Kosova.	29.9%
Sveobuhvatni sporazum o normalizaciji odnosa koji obuhvata: Osnivanje ZSO, Srbija ne priznaje Kosovo de facto ali Kosovo postaje članica UN, i zaštitu srpskih manastira.	70.1%

19. Koja strana ima veću podršku Amerike kada su u pitanju pregovori oko budućeg statusa KiM

Srpska strana	6.9%
Albanska strana	77.8%
Ne mogu da procenim	15.3%

20. Da li biste podržali uvođenje dodatnog poreza za sve građane kojim bi se prikupljala finansijska sredstva za lobiranje i borbu za očuvanje KiM u sastavu Srbije?

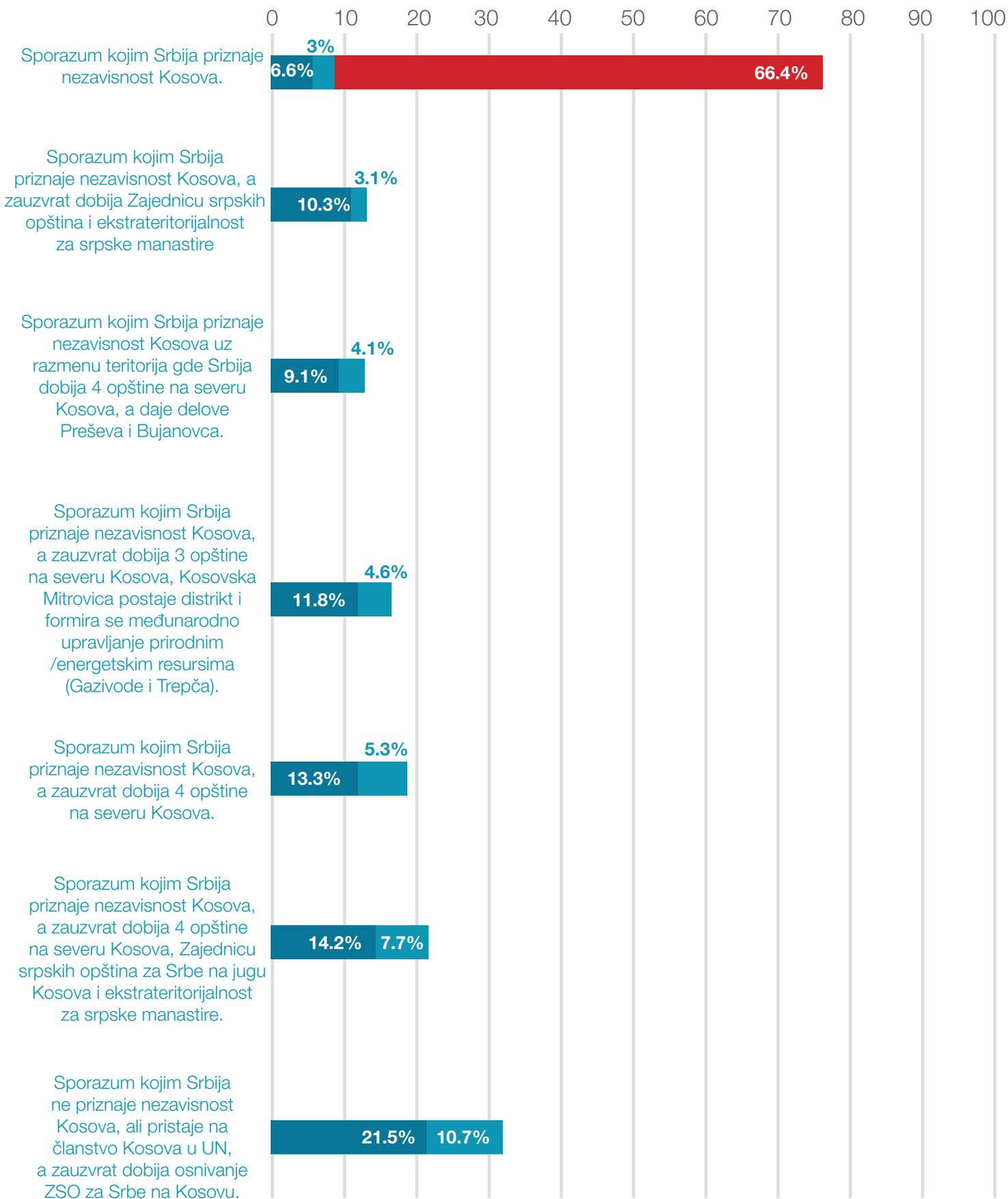

21. Zamislite scenario u kom nije moguće da u isto vreme Srbija ekonomski i politički napreduje i da ima suverenitet nad Kosovom. Šta biste u tom slučaju pre izabrali?

22. U slučaju nekog budućeg referenduma, u kojoj meri bi podržali neko od sledećih rešenja za status Kosova?

■ Uglavnom da ■ U potpunosti
■ Uopšte ne

23. U kojoj meri Crkva podržava plan predsednika Aleksandra Vučića za konačni status Kosova?

Uopšte ne podržava	9.4%
Uglavnom ne podržava	11.5%
Uglavnom podržava	43.3%
Podržava u potpunosti	35.8%

24. Ukoliko bi Crkva podržala dogovor koji podrazumeva priznanje nezavisnosti Kosova, kakav bi bio vaš stav?

Bez obzira na pozitivan stav Crkve, sigurno ne bih podržao	51.1%
Uticalo bi na mene, ali verovatno ne bih podržao	23.4%
Uticalo bi na mene i verovatno bih podržao	15.8%
Sigurno bih podržao	9.8%

25. Da li je za Srbiju bolje da rešavanju statusa Kosova pristupi što pre ili da čeka drugačije međunarodne okolnosti?

Što pre	51.4%
Čeka bolje međunarodne okolnosti	48.6%

26. Da li su vam poznati sledeći kosovski političari i kako ih ocenjujete?

				
Albin Kurti PROSEK* 1.36	Vljosa Osmani PROSEK* 1.31	Hašim Tači PROSEK* 1.36	Ramuš Haradinaj PROSEK* 1.35	Goran Rakić PROSEK* 2.26

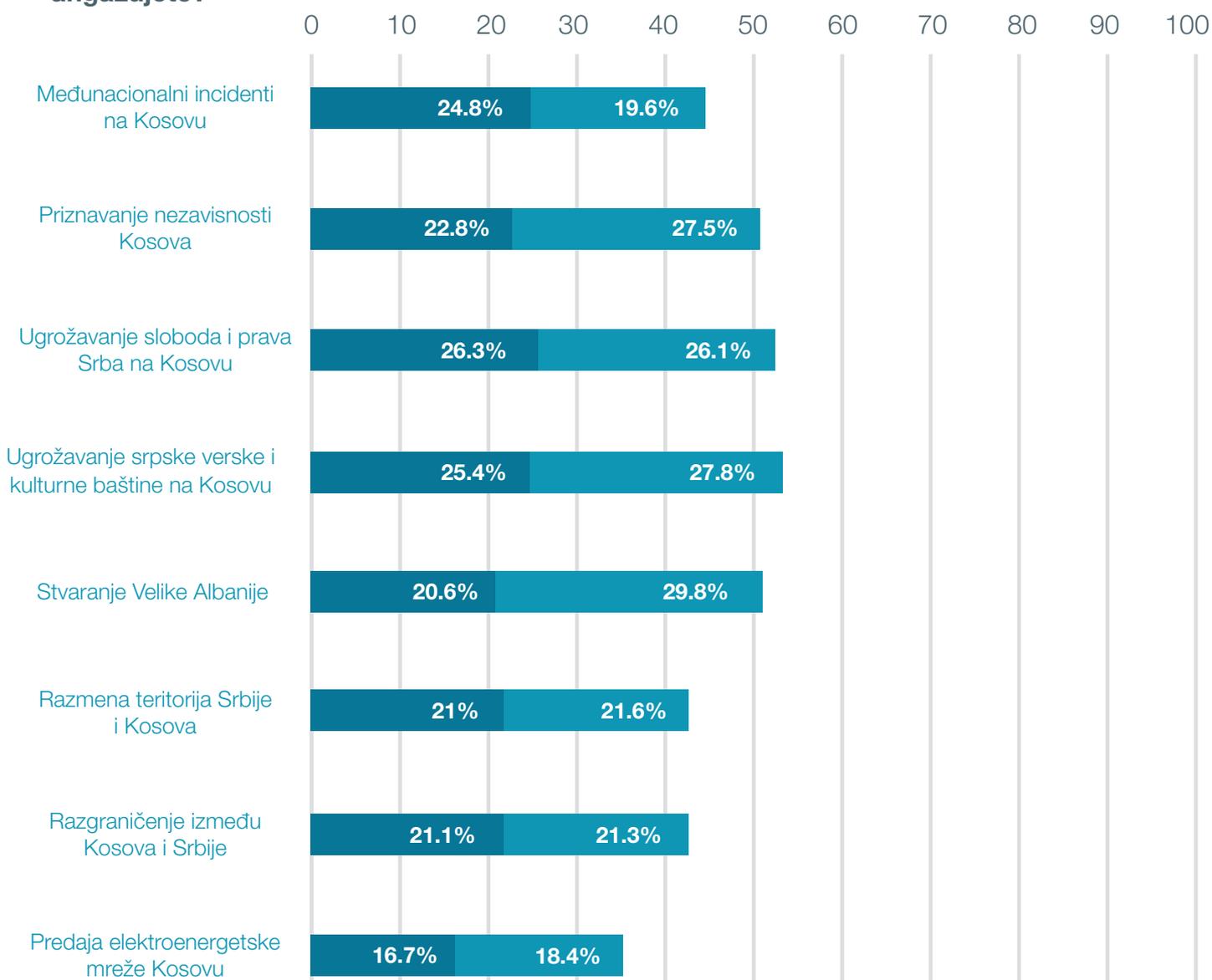
* Političari su ocenjivani ocenom od 1 (najniža) do 5 (najviša).

27. Da li biste podržali priznanje nezavisnosti Kosova, ukoliko bi to bio uslov za ulazak Srbije u Evropsku uniju?

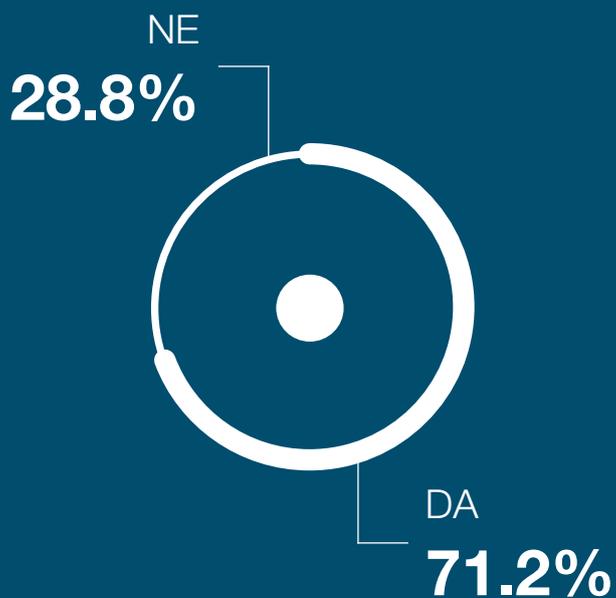
28. Koje od sledećih situacija bi mogle da vas motivišu da se više društveno i politički angažujete?

■ Uglavnom da ■ U potpunosti

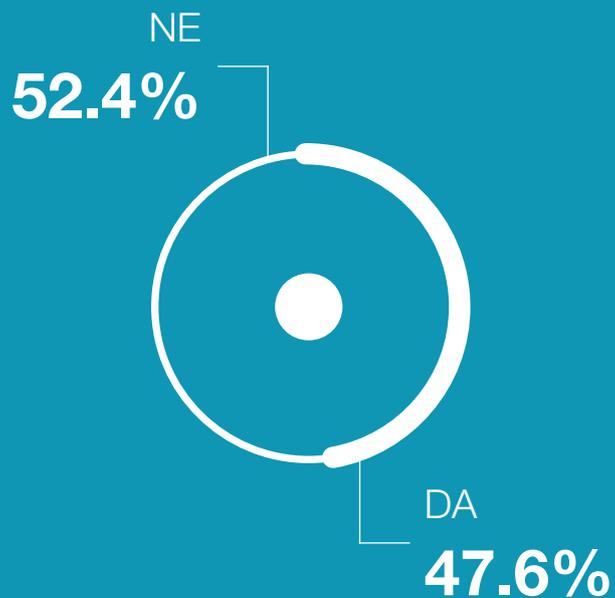

29. Zamislite sledeću situaciju. U decembru mesecu predsednik Srbije Aleksandar Vučić potpisuje sporazum o priznavanju Republike Kosovo?

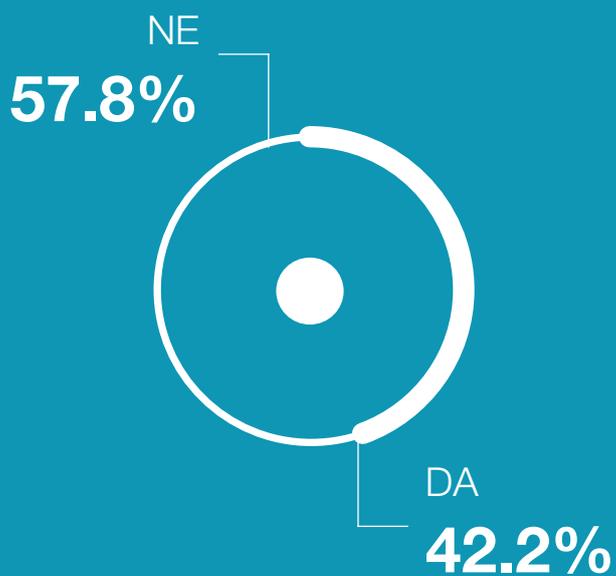
Da li biste taj čin nazvali izdajom?

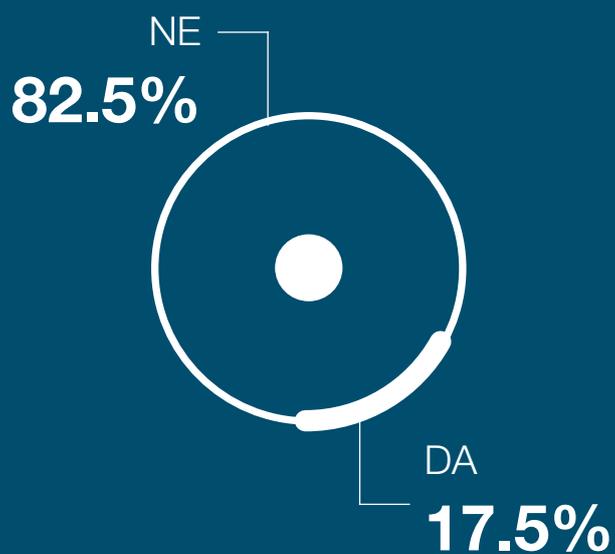
Da li biste izašli na protest povodom takve odluke?

Da li mislite da bi Aleksandar Vučić ikada potpisao takav sporazum?

Da li biste na sledećim izborima nakon toga glasali za Aleksandra Vučića?

► OPIS UZORKA - DEMOGRAFIJA

30. Pol

Ženski	49.8%
Muški	50.2%

31. Prosečna starost ispitanika:

32. U kom region Srbije živite?

Beograd	25.1%
Vojvodina	25.9%
Zapadna Srbija i Centralna Srbija	27.4%
Istočna i Južna Srbija	21.7%

33. Sredina:

Urbana	58%
Ruralna	42%

34. Obrazovanje:

Bez osnovne škole	3.4%
Najviše završena osnovna škola	17.9%
Srednja trogodišnja	13.6%
Srednja četvorogodišnja	32.9%
Završena viša ili fakultet	32.2%

35. Kako biste opisali sebe kada je u pitanju religioznost?

Uopšte nisam religiozan	14.3%
Donekle sam religiozan	25.4%
Umereno religiozan	39.1%
Veoma religiozan	21.1%

36. Vaš radni status:

Zaposlen u javnom sektoru	14.3%
Zaposlen u privatnom sektoru	33.4%
Samo zaposlen/imam svoj biznis	8.6%
Nezaposlen	10.8%
Student	6.1%
Penzioner	19.9%
Domaćica	6.4%
Bolestan, osoba sa invaliditetom, onеспособljen za rad	0.3%

37. Šta biste rekli, kojoj etničkoj grupi vi pripadate?

Srbin	85%
Pripadnik manjinskog naroda	13.3%
Drugo	1.7%

38. Kako biste opisali finansijsku situaciju Vašeg domaćinstva?

Sa postojećim primanjima nam je veoma teško da živimo	22%
Nekako se snalazimo, ali je to daleko od bilo kakve stabilnosti	45.6%
Situacija nije loša, imamo dovoljno novca za naše potrebe	32.5%

